

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราชตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
2. ความคาดหวัง
3. คุณลักษณะด้านความเป็นคนดี
4. คุณลักษณะด้านความเป็นคนเก่ง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ประกอบด้วย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และจุดหมายและหลักการของหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูง โดยเสนอรายละเอียดดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดไว้ในหมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในมาตรา 7 กำหนดไว้ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง ความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นแผนชั้นนำสำหรับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในแต่ละแผนงาน/โครงการเพื่อการปฏิรูปการศึกษา การบริหาร และการจัดการ

ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกันทั้งประเทศในระยะเวลา 15 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2545 จนถึง พ.ศ.2559 ด้วยการนำสาระตามกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายรัฐบาลที่มุ่งพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นำพาไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้ ฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานสร้างรายได้ พาประเทศไทยให้รอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจและสังคม พร้อมทั้งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์การพัฒนาระยะยาว 20 ปี ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 กับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 รวมทั้งพระราชบัญญัติและระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นแผนปฏิรูปหลัก ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม โดยมี 3 วัตถุประสงค์ และ 11 แนวนโยบาย เพื่อการปฏิบัติ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาคนอย่างรอบคอบและสมดุล

1. พัฒนาทุกคนให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้
2. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อผู้เรียน
3. ปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์
4. พัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มสมรรถนะ

วัตถุประสงค์ที่ 2 สร้างสังคมคุณภาพ ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

1. พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของตน

2. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา
3. สร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ความรู้

วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม

1. ส่งเสริมและสร้างสรรค์ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม
2. กำจัด ลด ขจัดปัญหาทางโครงสร้าง เพื่อความเป็นธรรมในสังคม
3. พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
4. จัดระบบทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

หลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูง พ.ศ.2537 ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์

คีตศิลป์ทั้งไทยและสากล สามารถปฏิบัติงานทางการสอน หรือการแสดงตามสาขาวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ดนตรี รู้จักเลือกสรรผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะ เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น มีความสำนึกในความเป็นคนไทย การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย อารงรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และระบอบการปกครองของไทย

4. ให้เข้าใจพื้นฐานปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นของประเทศ และของโลกปัจจุบัน สามารถแก้ปัญหาโดยใช้วิจารณญาณได้อย่างเหมาะสม

5. เพื่อปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ความสามัคคี ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความมานะอดทน ความสำนึกในจรรยาอาชีพ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

6. ให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมอันเป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษยชาติ เผยแพร่และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชาติ ตลอดจนเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ

7. ส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มในงานศิลปะ สามารถสร้างผลงานในวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการแสดงออกอย่างมีอิสระ มีกิจนิสัยในการศึกษาค้นคว้าพัฒนาตนเอง ให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ สามารถวางแผนปฏิบัติงานและแก้ปัญหาด้วยหลักวิชาการ รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่นด้วยความเป็นธรรม

และมีหลักการดังต่อไปนี้

1. เป็นหลักสูตรที่ต่อเนื่องจากหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง สำหรับหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูงจะเน้นวิชาศิลปะที่สูงขึ้น และเพิ่มวิชาการศึกษาที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพครูสอนศิลปะ หรือประกอบอาชีพอิสระได้

2. มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ ความรู้ความชำนาญที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมในระดับสูงขึ้น

3. มุ่งให้ผู้เรียนใฝ่ใจแสวงหาความรู้ความจริงอยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรมและงานสร้างสรรค์ของมนุษย์

4. มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดสุนทรียภาพ จินตนาการ รู้คุณค่าของนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ทุกรูปแบบ ทั้งไทยและสากล ให้ผู้เรียนรู้จักอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม อันเป็นมรดกของชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

5. เน้นการผสมผสานความรู้ทางทฤษฎี การปฏิบัติและเจตคติ ในสัดส่วนที่เหมาะสมที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างดี

6. มุ่งสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนในการอนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปปะอันมีค่าของท้องถิ่นให้จรรโลงสืบไป (กรมศิลปากร 2527 : 1)

และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 (นาฏศิลป์ขั้นต้น) ช่วงชั้นที่ 4 (นาฏศิลป์ชั้นกลาง) วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2546 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์

2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิดวิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะการดำเนินชีวิต

5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค

7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองที่ดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

8. มีจิตสำนึกในการรักภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศไทยและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสิ่งที่ดีงามให้สังคม เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ และกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

9.1 เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

9.2 เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกันโดยสังคมมีส่วนร่วม

9.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

9.4 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลาและการจัดการเรียนรู้

9.5 เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จากข้อมูลที่เสนอข้างต้น การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูง ชั้นกลาง และชั้นต้น มีจุดหมายและหลักการที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เพื่อให้นักศึกษาที่จบหลักสูตรมีความรู้ มีทักษะ มีคุณธรรม และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความคาดหวัง

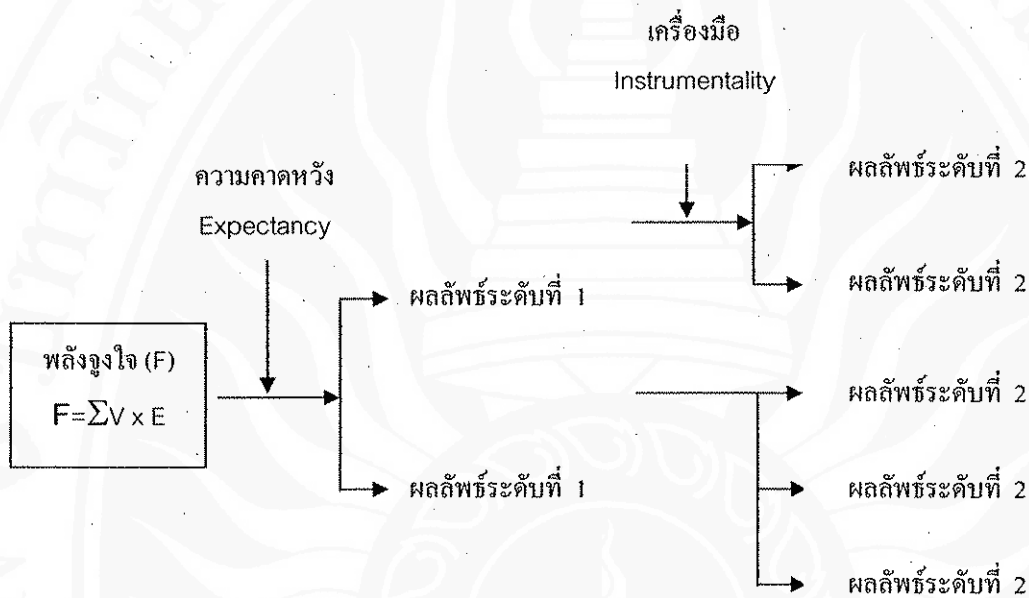
สำนักราชบัณฑิตยสถาน (2530 : 112) พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ ได้ให้ความหมายคำว่า คาดหวัง หมายถึง นึกหวังไว้ นึกหมายไว้ และคาดการณ์ หรือคะเน เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น

วรูม (Vroom 1964 : unpagged) ได้เสนอรูปแบบของความคาดหวังในการทำงาน เรียกว่า VIE Theory ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในการอธิบายกระบวนการจูงใจของมนุษย์ในการทำงาน

V = Valance หมายถึง ระดับความรุนแรงของความต้องการของบุคคลในเป้าหมาย รางวัลกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คุณค่าหรือความสำคัญของรางวัลที่บุคคลให้กับรางวัลนั้น

I = Instrumentality หมายถึง ความเป็นเครื่องมือของผลลัพธ์ (Outcomes) หรือรางวัล ระดับที่ 1 ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ 2 หรือรางวัลอีกอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการรับรู้ในความสัมพันธ์ ระหว่างผลลัพธ์ระดับที่ 1 กับผลลัพธ์ระดับที่ 2 เช่น การทำงานหนักทำให้ผลการปฏิบัติงาน อยู่ในเกณฑ์ดี (ผลลัพธ์หรือรางวัลระดับที่ 1) ผลการทำงานที่ดีนำไปสู่การเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือนขึ้น (ผลลัพธ์หรือรางวัลลำดับที่ 2) และอาจมีมากกว่านี้ก็ได้

E = Expectancy ได้แก่ ความคาดหวังถึงความเป็นไปได้ของการได้มาซึ่งผลลัพธ์ หรือรางวัลที่ต้องการเมื่อแสดงพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การทำงานหนักทำให้เกิดผล การปฏิบัติงานที่ดีแน่นอนเพียงไร หรือการดูหนังสือให้มากขึ้นจะทำให้ได้คะแนนดีจริงหรือ เป็นต้น

ภาพที่ 2 ตัวแบบทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom
ที่มา : วรูม (Vroom 1976 : unpagged)

วรูม (Vroom 1976 : unpagged) มีความเห็นว่า การที่จูงใจให้พนักงานทำงานเพิ่มขึ้นนั้น จะต้องเข้าใจกระบวนการทางความคิดและความรับรู้ของบุคคลก่อน โดยปกติเมื่อคนจะทำงานเพิ่มขึ้นจากระดับปกติ เขาจะคิดว่าเขาจะได้อะไรจากการกระทำนั้น หรือการคาดคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นเมื่อเขาได้แสดงพฤติกรรมบางอย่างในกรณีของการทำงาน พนักงานจะเพิ่มความพยายามมากขึ้น เมื่อเขาคิดว่ากรกระทำนั้นนำไปสู่ผลลัพธ์บางประการที่เขามีความพึงพอใจ เช่น เมื่อทำงานหนักขึ้นผลการปฏิบัติงานของเขาอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ทำให้เขาได้รับพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งและได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้น ค่าจ้างกับตำแหน่งเป็นผลของการทำงานหนักและเป็นรางวัลที่เขาต้องการ เพราะทำให้เขารู้สึกได้ว่าได้รับการยกย่องจากผู้อื่นมากขึ้น เป็นต้น แต่ถ้าเขาคาดคิดว่าแม้เขาจะทำงานมากขึ้นเท่าไรก็ตาม หัวหน้าของเขาก็ไม่เคยสนใจดูแลหรือยกย่องเขาเลย

จึงเป็นไปได้ที่เขาจะได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง เขาก็ไม่เห็นความจำเป็นของการทำงานเพิ่มขึ้น

คุณลักษณะด้านความเป็นคนดี

คุณลักษณะด้านความเป็นคนดี ได้มีผู้เสนอแนวคิดและความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

สำนักราชบัณฑิตยสถาน (2531 : 190) คุณลักษณะเป็นคำนาม หมายถึง เครื่องหมาย หรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความดี หรือลักษณะประจำ

พะยอม แก้วกำเนต (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ 2533 : ไม่มีเลขหน้า อ้างอิงมาจาก พะยอม แก้วกำเนต 2534 : ไม่มีเลขหน้า) ได้กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันเน้นที่สังคมอุตสาหกรรม มีการหันมาใช้เทคโนโลยีมากขึ้น คนมีการแข่งขันกันมากขึ้น ส่งผลให้มีการเอาตัวเปรียบ เห็นแก่ตัวมากขึ้น การคำนึงถึงคนอื่น ส่วนรวม คุณธรรม จริยธรรม ลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด คนรุ่นใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ ที่เราจะสร้างขึ้นต้องประกอบด้วยคุณลักษณะเด่น 7 ประการ คือ

1. เป็นผู้ที่มีความมั่นใจ เชื่อมั่น กล้า เป็นผู้ไม่แพ้
2. มีเทคนิควิธีในการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น
3. มีจริยธรรม ยึดกติกา
4. มองเห็นและรู้ทันปัญหาของสังคม ร่วมมือและเรียกร้องให้คนอื่นแก้ปัญหา
5. มองเห็นผลกระทบของโลกที่มีต่อสังคม
6. รู้ถึงปัญหาที่เผชิญร่วมกันของมนุษยชาติ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความอดอยาก

สังคมนิวเคลียร์

7. เข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของโลก

นิตยารัตน์ คณาสิข (2539 : 46) ได้กล่าวถึง พระบรมราชาไมตรีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีแนวพระราชดำริเกี่ยวกับบัณฑิตไทยที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ เกี่ยวกับความสำคัญของบัณฑิต คุณสมบัติทั่วไปของบัณฑิต คุณสมบัติของบัณฑิตเฉพาะสาขาวิชาชีพ สรุปได้ดังนี้

ความสำคัญของบัณฑิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวว่า ผู้ที่ควรแก่นามว่า "บัณฑิต" นั้นนอกจากความรู้ความสามารถแล้ว ยังต้องมีจิตใจสูง มีศีลมีธรรม มีสติสัมปชัญญะ อดทนอดกลั้น ประพฤติแต่ในสิ่งที่ชอบที่ควร วางตนให้สมเกียรติ เป็นผู้ที่ควรแก่การนับถือ เป็นแบบอย่าง (จ.พ./26 มิ.ย. 2494) บัณฑิตเป็นผู้ที่สังคมคาดหวังในความรู้ ความสามารถและ

ความดี เป็นกำลังสร้างสรรค์ อำนาจความเจริญ ความก้าวหน้า ความผาสุก และความมั่นคง แก่ส่วนรวมได้ (ม.ช./22 ธ.ค.2512)

ด้านคุณสมบัติทั่วไปของบัณฑิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทรงกล่าวว่า บัณฑิตคือ ผู้ที่มีสติปัญญา สติหมายถึง ความระลึกได้ ความรู้สึกตัว ความไม่วิปลาส ความรู้จักผิดชอบ ส่วนปัญญาหมายถึง ความมีวิชาความรู้ ความรอบรู้ ความรู้จริงรู้ตลอด ความเฉลียวฉลาดและ ความสามารถซึ่งเกิดจากการศึกษาและความคิดพิจารณา สติปัญญาทำให้รู้แจ้งรู้จริงในสิ่งต่าง ๆ สามารถพิจารณาหาเส้นทาง วิธีการที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติตัวและปฏิบัติงาน ได้อย่างสมบูรณ์บริบูรณ์ (จ.พ./15 ก.ค. 2531) อย่างไรก็ตาม การเรียนจบได้ปริญญานั้นก็ถือเป็น เพียงขั้นต้นของการศึกษา บัณฑิตจะต้องพยายามศึกษา ผูกพันต่อไปให้ทันต่อความรู้วิทยาการ ใหม่ ๆ (ม.ก./15 ก.ค. 2499) ทุกคนจะต้องบำเพ็ญตนเป็นผู้สนใจในวิชาการโดยไม่หยุดยั้ง เพื่อรักษาเกียรติแห่งการเป็นบัณฑิตตลอดไป (ว.ศ./14 ธ.ค. 2504) ถ้าไม่ศึกษาเพิ่มเติมไว้ ต่อไปไม่ช้าก็จะเป็นผู้ล้าหลัง ไม่ทันความเจริญของโลก (ม.พ./6 เม.ย. 2504)

อนึ่ง บัณฑิตจะต้องเข้าใจขอบข่ายของคำว่า "ความรู้" ให้กว้าง ทรงจำแนกไว้ 3 อย่าง คือ ความรู้วิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความรู้คิดอ่านตามเหตุตามผล ความรู้ทั้ง 3 อย่างนี้ ทุกคนควรเรียนรู้ให้ครบ เพื่อประกอบภาระงานและแก้ปัญหาทั้งหวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ม.ธ./27 ต.ค.2521) ส่วนคุณสมบัติสาขาวิชาชีพครู - อาจารย์ ทรงกล่าวไว้ว่า ความเจริญหรือความเสื่อมของชาติ ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชน (ว.ศ.ประสานมิตร/18 ธ.ค.2510) หน้าที่ครูมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นหน้าที่ที่ปลูกฝังความรู้ความคิด และจิตใจ ของเยาวชน (มศว.มหาสารคาม/25 มิ.ย.2519) ทรงเห็นว่าการให้การศึกษาคือการช่วยให้บุคคล ค้นพบวิธีดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม ไปสู่ความเจริญ ความสุขตามอัธยาศัย (มศว. ประสานมิตร/19 มิ.ย.2522) การที่บุคคลจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นผู้จัดและผู้ให้การศึกษาคือต้องให้ คนได้เรียนดี ซึ่งทำได้โดยสอนให้มีวิชาการดีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ มีกำลังและสุขภาพที่แข็งแรง สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ (มศว.สงขลา/25 ก.ย.2521) นอกจากครูอาจารย์ต้องมีความรู้ ความสามารถในการสอนแล้ว ยังต้องรู้จักอบรมเด็กในด้านศีลธรรม จรรยาและวัฒนธรรม (ว.ศ./15 ธ.ค. 2503) ครูต้องตั้งมั่นในหลักศีลธรรมรวมทั้งสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ให้สมกับที่ ได้รับการไว้วางใจจากผู้ปกครองนักเรียน (ว.ศ./14 ธ.ค.2504) ต้องวางตนให้สมกับเป็นครูให้ นักเรียนเคารพนับถือ และผู้ปกครองเลื่อมใส (ว.ศ./13 ธ.ค.2505) เป็นที่พึ่งของศิษย์ (ว.ศ./14 ธ.ค.2510) และคุณสมบัติเฉพาะวิชาชีพศิลปินนั้น ทรงเห็นว่า ความเจริญหรือความเสื่อมของ ศิลปะนั้นเป็นเครื่องความเจริญหรือความเสื่อมของชาติด้วยโดยแท้ (ม.ศ.ก./12 ต.ค.2509)

เหตุนี้ศิลปินจึงต้องพัฒนาตนเองเพื่อสร้างงานศิลปะที่ตีคุณค่า (ม.ศ.ก./15 ต.ค.2524) ให้ทำงานด้วยความตั้งใจจริง ศึกษาอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง นอกจากศิลปะในการสร้างสรรค์งานศิลป์แล้วจะต้องมีศิลปะในการครองชีพ รักษาตัวมิให้ตกไปในทางเสื่อม (ม.ศ.ก./12 ต.ค.2509)

ชัยทวี เสนาะวงศ์ (2529 : 40) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของ "คนดี" ไว้ว่า การเป็นคนมีน้ำใจใฝ่หาความรู้ มีวิริยะอุตสาหะ เห็นแก่ส่วนรวม มีความเป็นธรรม รู้หน้าที่ มีทัศนคติที่ดี มีวินัย มีสัมมาคารวะ มีเหตุผลและรักษาชื่อเสียงของตนเองและหน่วยงานทั้งหมดที่กล่าวมานี้ สถาบันการศึกษาจะมีส่วนสำคัญมากในการปลูกฝังและเสริมสร้างให้คนเป็นคนดี นอกเหนือจากการให้ความรู้ในสาขาวิชาที่พินั้น แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ อัสนียา สุวรรณศิริกุล (2529 : 45) ที่กล่าวว่า คุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าทำงานในสถานประกอบการควรมีพื้นฐานภาษาอังกฤษพอสมควร และสิ่งสำคัญคือเป็นคนดี ตั้งใจทำงาน เต็มใจทำงาน มีความอดทน ซื่อสัตย์

จากการสัมภาษณ์เรื่องคุณลักษณะของบัณฑิต ตามความคาดหวังของผู้ใช้และผู้สอน เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2535 ณ ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้สรุปบทบาทและคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ ในทัศนะของผู้ใช้ไว้ว่า

1. มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ทันที มีความพยายาม ความขยัน ความรับผิดชอบ และความภูมิใจในการทำงาน
2. มีความสามารถในการเรียนรู้งานได้เร็ว การมีมนุษยสัมพันธ์ รู้จักปรับตัวในการทำงาน มีความกระตือรือร้น รู้จักศึกษาสภาพการทำงานก่อนที่จะไปแก้ไขสิ่งที่มีอยู่เดิม
3. รู้จักขวนขวายหาความรู้ใส่ตัวด้วยตนเอง และสามารถก้าวทันวิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ
4. มีความริเริ่มและความคิดดัดแปลงซึ่งสำคัญกว่าความคิดริเริ่ม เช่น การรู้จักลอกเลียนแบบและนำมาดัดแปลงใช้ให้ดีกว่าเดิม
5. รู้จักการวินิจฉัยปัญหาและการตัดสินใจดี

วิทยา นาควัชระ (2543 : 45 -115) กล่าวว่า การอภัยเป็นคุณธรรมขั้นสูงมาก คนส่วนมากมักพูดได้ง่ายว่าให้อภัยแล้ว แต่ใจยังไม่ให้อภัย การอภัยจะเกิดขึ้นได้เมื่อเรามองเห็นความบกพร่องของคนอื่นเป็นความปกติ รวมทั้งเห็นว่าตนเองก็มีความบกพร่องได้ด้วย ความบกพร่องของมนุษย์มาจากส่วนที่หลงเหลือจากสันดานดิบ และมาจากความไม่รู้ (อวิชชา) และกล่าวว่าความโกรธเป็นอารมณ์ที่น่ากลัวและรุนแรงที่สุด มนุษย์ทำลาย ทำร้ายตนเอง หรือคนอื่น หรือโลกมนุษย์ได้ด้วยความโกรธ

ส่วนการยอม มิได้หมายถึง การยอมแพ้ แต่เป็นการยืดหยุ่น รู้จักคล้อยตามสภาพ ที่ควรจะเป็น เพื่อรักษาส่วนสำคัญหรือหลักการที่ดีเอาไว้ การยอมหมายถึงการยอมให้คนอื่นได้ แสดงบทบาทเด่นโดยตนเองทำเฉยเสียบ้าง คนรู้จักยอมจะเป็นคนน่ารัก เป็นคนสมานรอยรั้ว ของมิตรภาพและสังคมเอาไว้ และยังกล่าวอีกว่า การเป็นผู้ฟังที่ดีทำให้ได้มิตรภาพ คนจะชอบ คนจะรัก นักฟังที่ดีมีเสน่ห์เสมอ และคนจะชอบมากกว่าคนพูดมากเกินไป

สมิต อาชวณิชกุล (2533 : 50) กล่าวว่า การตรงต่อเวลานั้น มีหลายประเภท คือ

1. ตรงต่อเวลาเข้าทำงาน และเลิกงาน
2. ตรงต่อเวลาเมื่อมีการนัดหมาย
3. ตรงต่อเวลาตามแผนงานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า
4. ตรงต่อเวลาที่ตั้งใจสำหรับตนเอง

การตรงต่อเวลาเป็นการแสดงถึงความมีวินัย การบังคับตนเอง และความไม่ประมาท เชื่อยชา และยังเป็น การแสดงถึงอารยธรรมที่เจริญแล้ว และยังกล่าวว่า คนที่มีความขยันขันแข็ง ย่อมเป็นที่รักของเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา เพราะความขยันขันแข็งแสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยที่ดี เป็นการทำให้เวลาที่ผ่านไปทุกขณะมีค่า ไม่ปล่อยให้เวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ หรือถ่วง เวลาในการทำงาน คนประเภทนี้จะไม่บ่นแม้ว่าต้องทำงานหนักกว่าคนอื่น ไม่บ่นแม้งานจะยาก

จากการศึกษาคุณลักษณะด้านความเป็นคนดี สรุปได้ว่า คนดีต้องดีทั้งพฤติกรรม ภายในและภายนอก ซึ่งผู้วิจัยนำมาประกอบเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ ด้านคุณลักษณะ ความเป็นคนดี ประกอบด้วย

1. มีความเสียสละ
2. มีความรับผิดชอบ
3. เป็นคนตรงต่อเวลา
4. มีความซื่อสัตย์
5. มีความอดทน
6. มีระเบียบ วินัย
7. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
8. รู้จักให้ มีน้ำใจ
9. ระวังความโกรธได้ดี
10. รู้จักภัย
11. สุขภาพ อ่อนโยน

คุณลักษณะด้านความเป็นคนเก่ง

นักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอแนวคิดและให้ความหมายของคุณลักษณะด้านความเป็นคนเก่งไว้ดังนี้

บรโรลม ภูรงค์กุล (2510 : 212) กล่าวว่า คุณลักษณะของบุคลากรในองค์การใด ๆ จะประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ เก่งคิด เก่งงาน และเก่งคน ผู้ที่สามารถนำองค์ประกอบ 3 ส่วนนี้ไปประกอบการทำงานของตนได้ ย่อมทำให้เกิดผลสำเร็จของงานได้อย่างดีเยี่ยม โดยมีลักษณะดังนี้

เก่งคิด ลักษณะของผู้ที่เก่งคิดควรประกอบด้วยมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้รอบรู้งานทั่วไปและงานเฉพาะสาขาที่รับผิดชอบ มีหลักการและเหตุผล มีความละเอียดรอบคอบ มีปฏิภาณไหวพริบ รู้จักสังเกต จดจำ หมั่นคิดพิจารณาอยู่เสมอ

เก่งงาน ลักษณะของคนที่เก่งงานควรประกอบด้วยมีความอดทน มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ใฝ่หาประสบการณ์โดยการฝึกฝนเพิ่มประสบการณ์ให้แก่ตนเองอยู่เสมอ ซึ่งจะทำให้เป็นผู้แก้ปัญหาได้ดี อันได้แก่การสังเกต การฟัง การอ่าน การเขียน การพูด ฯลฯ

เก่งคน ลักษณะของคนที่เก่งคนควรประกอบด้วยการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น รู้จักควบคุมอารมณ์ มีศิลปะในการสื่อสาร เป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความยุติธรรม

ประนอม บุญนิธิประเสริฐ (2543 : 24) กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุดเพราะเป็นเครื่องมือช่วยรักษาเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ยิ่งรอบรู้มากเพียงใดฐานะแห่งความมั่นคงยิ่งมากขึ้น คนที่มีรูปร่างหน้าตาดี วาจาไพเราะ แต่งกายภูมิฐาน กริยามารยาทเรียบร้อย และมีจิตใจงดงาม แต่ขาดความคิด ขาดหลักการที่ถูกต้อง ไม่มีความรู้รอบตัว หรือความรู้ในงานที่เกี่ยวข้อง ย่อมไม่เป็นที่พึงปรารถนาในสังคมปัจจุบัน บุคคลต้องมีความสามารถทางด้านสติปัญญา มีความคิดเห็นและทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้น บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่ดีจะต้องแสดงออกด้านสมองได้ดีด้วย การพัฒนาทางด้านสติปัญญาสามารถทำได้ตลอดเวลา เช่น การรับฟังข่าวสาร สนทนากับผู้รู้ การอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติงานได้ดีควรมีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน ซึ่ง บรโรลม ภูรงค์กุล (2510 : 242) ได้ให้ความหมายของความละเอียดรอบคอบของการทำงานไว้ว่า หมายถึง การพิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วน นั้นหมายความว่า การที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะต้องใช้ความคิดอย่างสุขุม ไตร่ตรองถึงความจริง ถึงผลที่จะได้รับก่อนที่จะลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ หลังจากนั้นจึงจะลงมือทำตามแผนการที่ได้วางไว้ ซึ่งการวางแผนที่ดีของบุคคลที่มีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน จะต้องมีความเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน คือ

1. มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของงาน โดยพิจารณาจากความจำเป็นและต้องการ
2. สังเกตหรือสภาพของสังคมปัจจุบัน
3. กำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
4. ในการปฏิบัติจะต้องมีการวัดและประเมินผลอยู่ตลอดเวลา
5. เมื่อเกิดข้อบกพร่องจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ในขณะที่เดียวกันถึงแม้งานที่ทำออกมาจะดีแล้วก็ตาม ก็จะต้องหาวิธีการปรับปรุงงานให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

อีกคุณลักษณะหนึ่ง que แสดงถึงความเป็นคนเก่ง นั่นคือความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งหมายถึงความต้องการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่มีคำสั่ง และแสดงข้อคิดเห็นที่จะแก้ไขสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น หรือเจริญขึ้น (ประนอม บุญเนา 2512 : 25)

ประนอม บุญนิธิประเสริฐ (2543 : 24) กล่าวว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คือการเป็นผู้กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าทำโดยฝึกฝน การพัฒนาแนวคิดในด้านการสร้างความมั่นใจในตนเอง มีความกระตือรือร้นมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งใดให้สำเร็จ มีบุคลิกภาพแห่งความเป็นมิตร ให้ความช่วยเหลือแนะนำแก่บุคคลทั่วไป

บารอน และ เมย์ (อารี พันธุ์ณี 2540 : 56 ; อ้างอิงมาจาก Baron and May 1960 : unpagel) ให้คำจำกัดความว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถของมนุษย์ที่จะนำไปสู่สิ่งใหม่ ๆ เกิดผลผลิตใหม่ ๆ ทางเทคโนโลยี รวมทั้งความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ดังเช่น ทอมัส เอดิสัน ค้นพบหลอดไฟฟ้า และเครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดเล็ก ซึ่งงานค้นคว้าของเขาจัดเป็นงานที่มีลักษณะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คือแปลกใหม่ แตกต่างจากที่เคยปรากฏ และยังประโยชน์อย่างมหาศาลต่อชาวโลก

กิลฟอร์ด (อารี พันธุ์ณี 2540 : 57 ; อ้างอิงมาจาก Guilford n.d. : unpagel) ก็กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดลักษณะอเนกนัย (Divergent Thinking) คือความคิดหลายทิศทาง หลายแง่หลายมุม คิดได้กว้างไกล ซึ่งความคิดลักษณะเช่นนี้จะนำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ รวมถึงการคิดค้นพบวิธีการแก้ปัญหาได้สำเร็จด้วย และยังอธิบายเพิ่มเติมความคิดอเนกนัยว่าประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องตัว (Fluency) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

ดังนั้นความคิดอเนกนัย คือความคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) ซึ่งตรงกันข้ามกับความคิดเอกนัย (Convergent Thinking) หรือความคิดในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นลักษณะความคิดที่มุ่งเน้นเพียงความคิดเดียวเท่านั้น ในขณะที่ความอเนกนัย มุ่งส่งเสริมให้เกิด

ความคิดหลากหลาย ทั้งปริมาณและคุณภาพ เพราะเชื่อว่าลักษณะความคิดอเนกนัยจะเป็นหนทางให้ค้นพบความคิดที่ดี มีคุณภาพ หรือความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาคุณลักษณะด้านความเป็นคนเก่ง สรุปได้ว่า คนเก่งต้องมีพฤติกรรมซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ ด้านคุณลักษณะความเป็นคนเก่งประกอบด้วย

1. มีความสามารถในการแก้ปัญหาได้
2. เป็นคนมีเหตุผล
3. มีความละเอียด รอบคอบ
4. ใฝ่เรียนใฝ่รู้
5. มีความคิดสร้างสรรค์
6. กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ
7. ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม
8. เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
9. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
10. มีความรู้และเท่าทันเทคโนโลยี
11. มีความสามารถในการวางแผนการทำงาน
12. เชี่ยวชาญในศาสตร์แห่งตน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของลูกจ้างที่ผู้ใช้บริการ มีดังนี้

เขาวนุช แสงยนต์ (2529 : ก-จ) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีงานทำในทัศนะของนายจ้างและผู้หางานทำ ศึกษาเฉพาะกรณีผู้จบการฝึกเตรียมเข้าทำงานจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่นายจ้างประสบอยู่ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานนั้น ส่วนมากเป็นเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครงาน ไม่ตรงกับความต้องการของนายจ้าง สำหรับลูกจ้างที่มีอยู่ในปัจจุบัน นายจ้างส่วนมากเห็นว่ายังบกพร่องคุณสมบัติในเรื่องความมีระเบียบวินัยในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับสาเหตุส่วนใหญ่ที่นายจ้างให้ลูกจ้างของตนออกจากงาน คือมีสาเหตุมาจากการฝ่าฝืนระเบียบวินัย ข้อบังคับในการทำงาน สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการมีงานทำในทัศนะของนายจ้าง และผู้หางานทำนั้น สรุปได้ว่า ทั้งนายจ้างและผู้หางานทำให้ทัศนะว่าปัจจัยด้านคุณสมบัติส่วนตัวด้านคุณสมบัติในการทำงานได้ให้ความสำคัญไว้ในลำดับต่างกัน กล่าวคือ

ปัจจัยเฉพาะที่สำคัญ ๆ ที่นายจ้างให้ทัศนะว่ามีผลให้รับผู้หางานเข้าทำงานตามลำดับ คือ การมีอายุที่เหมาะสมกับงาน เชื่อฟังคำสั่งของหัวหน้างาน ใช้วาจาสุภาพ และแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ส่วนผู้มีงานทำให้ความสำคัญตามลำดับ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต การเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ดี ตรงต่อเวลา มีความอดทน มีความรับผิดชอบ เชื่อฟังคำสั่งของหัวหน้างาน และมีความขยันหมั่นเพียร

เฉลิมศักดิ์ นามเที่ยงได้ (2532 : 50) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการแรงงานช่างก่อสร้างของสถานประกอบการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการก่อสร้าง จำนวน 69 คน และแรงงานก่อสร้าง จำนวน 58 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องการความซื่อสัตย์จากแรงงานช่างก่อสร้างในระดับที่มากที่สุด ต้องการแรงงานที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอยู่ในระดับที่มากที่สุด ความต้องการของผู้ประกอบการที่มีต่อสถาบันที่ผลิตแรงงานช่างก่อสร้าง ได้แก่ ต้องการให้เพิ่มระยะเวลาฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการ เพิ่มการฝึกมารยาท ความประพฤติ และเพิ่มการเผยแพร่ความรู้และวิทยาการที่ทันสมัย ระดับการศึกษาของแรงงานช่างก่อสร้างที่ผู้ประกอบการต้องการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ระดับ ปวช. ปวท.

เมธี ปิรันธนานนท์ (2532 : 40) กล่าวว่า การสำรวจความต้องการแรงงานในภาคกลาง จากสถานประกอบการ 460 แห่ง และสถานศึกษาประเภทวิทยาลัยเทคนิค อีก 13 แห่ง ในภาคกลาง โดยกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2531 ปราบกฏผลการสำรวจที่น่าสนใจว่า คุณสมบัติของผู้จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาที่สถานประกอบการต้องการ เรียงตามลำดับ จำนวนมากที่สุดลงไป 7 อันดับแรก สถานประกอบการมิได้แสดงความต้องการเด็กที่มีความรู้หรือมีทักษะในงานอาชีพสูงแต่อย่างใด แต่กลับต้องการดังนี้

1. ทำงานเป็นกะได้
2. สูงงาน ขยัน อดทน
3. ผ่านการเกณฑ์ทหารมาแล้ว หรือเรียน รด.
4. บุคลิกดีมนุษยสัมพันธ์ดี
5. ซื่อสัตย์ ตรงเวลา
6. ไปทำงานต่างจังหวัดได้
7. มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และรอบคอบ

กฤษณา สุรินทร์ (2530 : ไม่มีเลขหน้า) ได้ทำการวิจัยและสรุปเกี่ยวกับคุณสมบัติของบัณฑิตไว้ดังนี้

1. ควรมีความอดทนและซื่อสัตย์ต่อการทำงาน
2. ควรมีสัมมาคารวะ นอบน้อมต่อผู้ใหญ่และผู้บังคับบัญชา
3. ควรมีมนุษยสัมพันธ์
4. ควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. ควรมีปฏิภาณไหวพริบ
6. ควรทำตนให้เป็นคนใฝ่รู้ ขยัน
7. ควรกล้าแสดงออก
8. ควรมีบุคลิกภาพที่ดี
9. ควรมีความเสียสละต่อส่วนรวม
10. ควรมีลักษณะเป็นผู้นำ
11. ควรมีความรู้ภาษาต่างประเทศที่ดี
12. ควรทำกิจกรรมระหว่างการศึกษา
13. ควรมีประสบการณ์ในการทำงาน
14. ควรมีผลการเรียนที่ดี

นอกจากนี้ ประมวล เสมฤทธิ์ (2530 : 35) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คนอย่างไรที่นายจ้างต้องการ ผลการวิจัยพบว่า คุณสมบัติด้านวิชาการที่นายจ้างและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต้องการ มีความสำคัญควบคู่กันไปกับ คุณสมบัติด้านจริยธรรมและคุณธรรม และที่นายจ้างและหัวหน้าหน่วยงานบางแห่งเน้นมากเป็นพิเศษ คือเรื่องจริยธรรมและคุณธรรม ซึ่งได้แก่ ความอดทน มีวินัย ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ สุภาพ มีเจตคติที่ถูกต้องต่องาน ด้านอื่นที่ต้องการเสริม คือ ความสามารถในการปรับตัวทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ได้ บุคลิกดี และมีความเป็นผู้นำ สำหรับด้านวิชาการ นายจ้างบางแห่งเน้นด้านวิชาการเป็นพิเศษ เช่น ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของลูกจ้าง ที่ผู้ใช้บริการต้องการพบว่า คุณลักษณะที่ผู้ประกอบการต้องการคือลูกจ้างที่คนเก่ง เช่น มีความอดทน ซื่อสัตย์ต่อการทำงานขยัน เป็นต้น และต้องการลูกจ้างที่เป็นคนดี เช่น มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีสัมมาคารวะ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น